

Nome da parroquia: Almofrei (San Lourenzo)**Código: 02***Delimitación:*

Situada no suroeste do concello, a parroquia de Almofrei limita ao norte e ao oeste con San Pedro de Tenorio, ao leste coa parroquia de San Martiño de Borela e ao sur cos concellos de A Lama e Pontevedra.

Estrutura territorial

Esta parroquia ten un tamaño pequeno, a de menor tamaño do concello, e forma de triángulo rectángulo coa base cara o sur.

En canto á topografía, sempre en pendente e baixando de cota cara o suroeste, ven marcada pola irregularidade, con constantes subidas e baixadas de cota, onde non atopamos zonas horizontais de gran extensión, e polo paso do río Almofrei, dos máis importantes do concello de Cotobade. As zonas con menor pendente sitúanse entre os núcleos rurais de As Cachopeiras e A Xesteira, cara o norte da parroquia. En canto ás zonas, máis altas de Almofrei están situadas cara o nordeste, onde destaca o Coto dos Porcos, que supera os 450 metros de altitude, a meirande de toda a parroquia, e tamén cara o leste, onde atopamos o Monte Sabanda que alcanza cotas superiores aos 380 metros. No resto da parroquia non atopamos elevacións de gran relevancia. Cara o suroeste, si cabe destacar as zonas máis baixas de Almofrei e de todo o concello de Cotobade, coincidindo co curso do río Almofrei e no límite co concello de Pontevedra, que baixan dos 100 metros de altitude.

O xa mencionado río Almofrei e o rego das Longuiñas son os cursos de auga máis relevantes de San Lourenzo. O Almofrei, que nace na parroquia de Santiago de Caroi, no este do concello, entra na parroquia polo nordeste e corre en diagonal nordeste suroeste ara que sae cara o concello de Pontevedra, facendo de límite entre ambos concellos no seu percorrido. O segundo, o rego das Longuiñas, nace ao pé do lugar de As Cachopeiras e vai cara o sur ata desembocar no río Almofrei.

Xerarquía dos asentamentos

A parroquia de San Lourenzo de Almofrei está composta por nove núcleos recoñecidos, asentados en dúas zonas, na parte nordeste da parroquia, onde están o lugares de As Cachopeiras e A Xesteira, e cara o suroeste onde se sitúan os demais. Están comunicados principalmente pola estrada PO-233. Esta vía, ampla e co firme en moi bo estado, recorre a parroquia de este a oeste cruzando varios núcleos como a Xesteira ou As Cachopeiras. Desta estrada parten pequenos camiños, estreitos e cun piso antigo en xeral, que comunican cos lugares máis afastados.

Se nos fixamos no tamaño e o número de vivendas dos núcleos tradicionais podemos dicir que son maioría os lugares pequenos ou moi pequenos como é o caso dos núcleos de Os Agriños, A Arrotea, As Cachopeiras, A Costa do Outeiro, A Fontenova, A Grosa e Outeiro Redondo, sendo o máis pequeno o lugar de A Pombeira formado soamente por dúas vivendas tradicionais. De maior tamaño é núcleo de A Xesteira, o meirande da parroquia, que pode considerar de tamaño medio.

En canto á súa organización, podemos distinguir dous modelos: un primeiro que se asenta sobre un camiño que se adapta á topografía evitando as grandes pendentes e dá como resultado un núcleo alongado e, en xeral, pouco compacto, e un segundo modelo de forma circular ou similar e que soe

posuír un elemento central, que pode ser un espazo ou simplemente un cruzamento, sendo as máis das veces lugares compactos e cos límites claros. Exemplos do primeiro serían os lugares de Os Agriños, As Cachopeiras, A Costa do Outeiro, A Fontenova e A Grosa, e do segundo serían, aínda que con matices, A Arrotea e A Xesteira. Os demais núcleos son variantes ou mesturas dos dous modelos.

Obsérvanse dúas formas de crecemento dos núcleos: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas vadeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.

Esta parroquia experimentou un crecemento moderado en xeral e importante en varios lugares, en canto a número de vivendas. As zonas da parroquia nas que se construíu un maior número aparecen ao pé da estrada PO-233, no lugar de A Xesteira. Lugares que incrementaron o número de vivendas aínda que non vinculadas á estrada PO-233 serían A Arrotea onde se construíron un total de doce vivendas ou en Outeiro Redondo onde o número aumentou en oito.

A maior parte das vivendas novas construídas nesta parroquia non están ligadas ao desenvolvemento de actividades agro-gandeiras, senón que teñen unha función estritamente residencial.

O parcelario de Almofrei soe ser de pequeno ou medio tamaño e forma irregular, nos núcleos. Na periferia hai varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da división das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal.

Clasificación dos núcleos

Segundo a súa estrutura e morfoloxía, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, ten a clasificación de **núcleo rural histórico-tradicional** o lugar de As Cachopeiras. Teñen a clasificación de **núcleo rural común** os lugares de Os Agriños, A Arrotea, A Costa do Outeiro, A Fontenova, A Grosa, Outeiro Redondo e A Pombeira. Por último, ten a clasificación de **núcleo rural complexo** o lugar de A Xesteira.

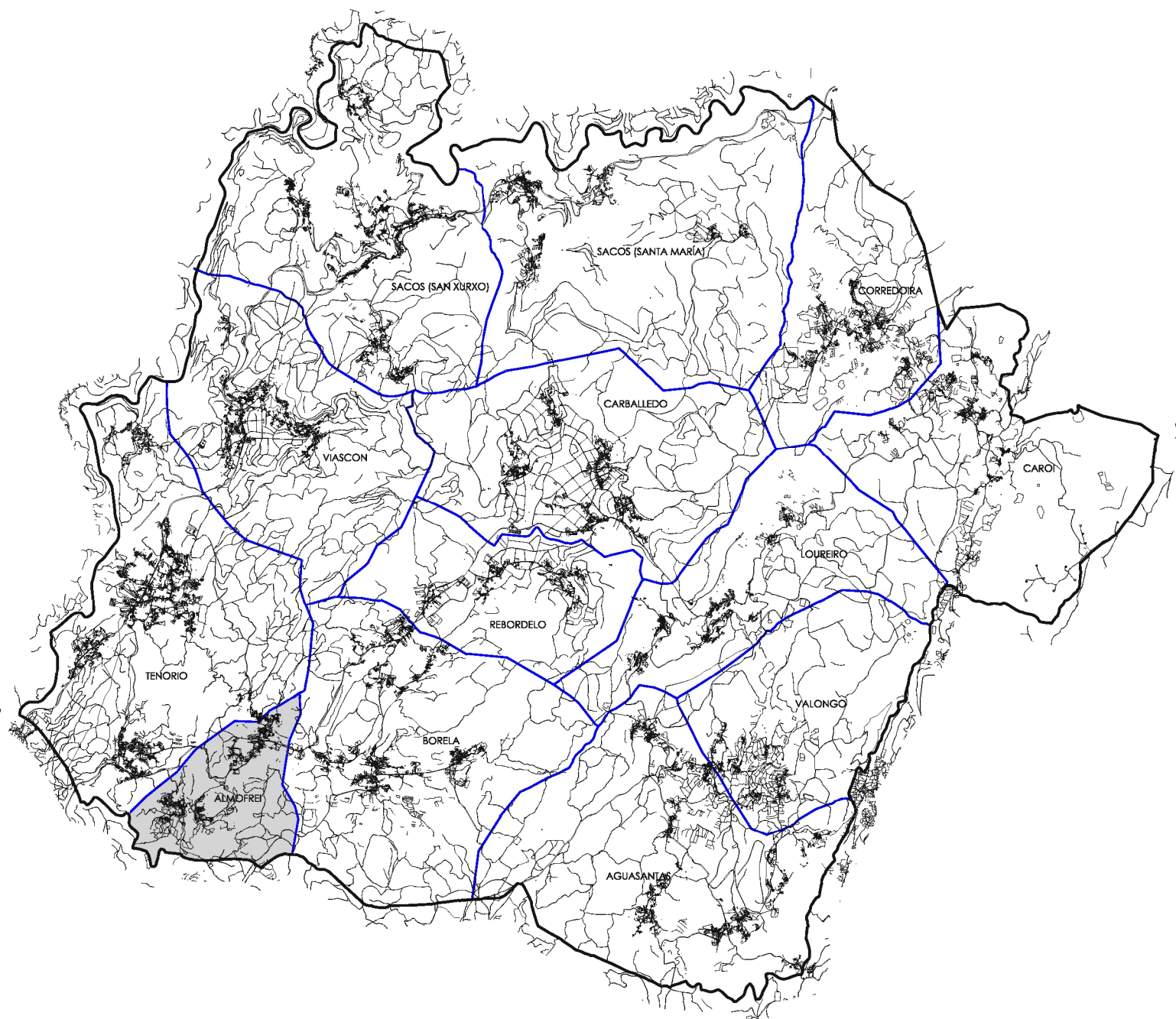
Tipoloxía dos edificios

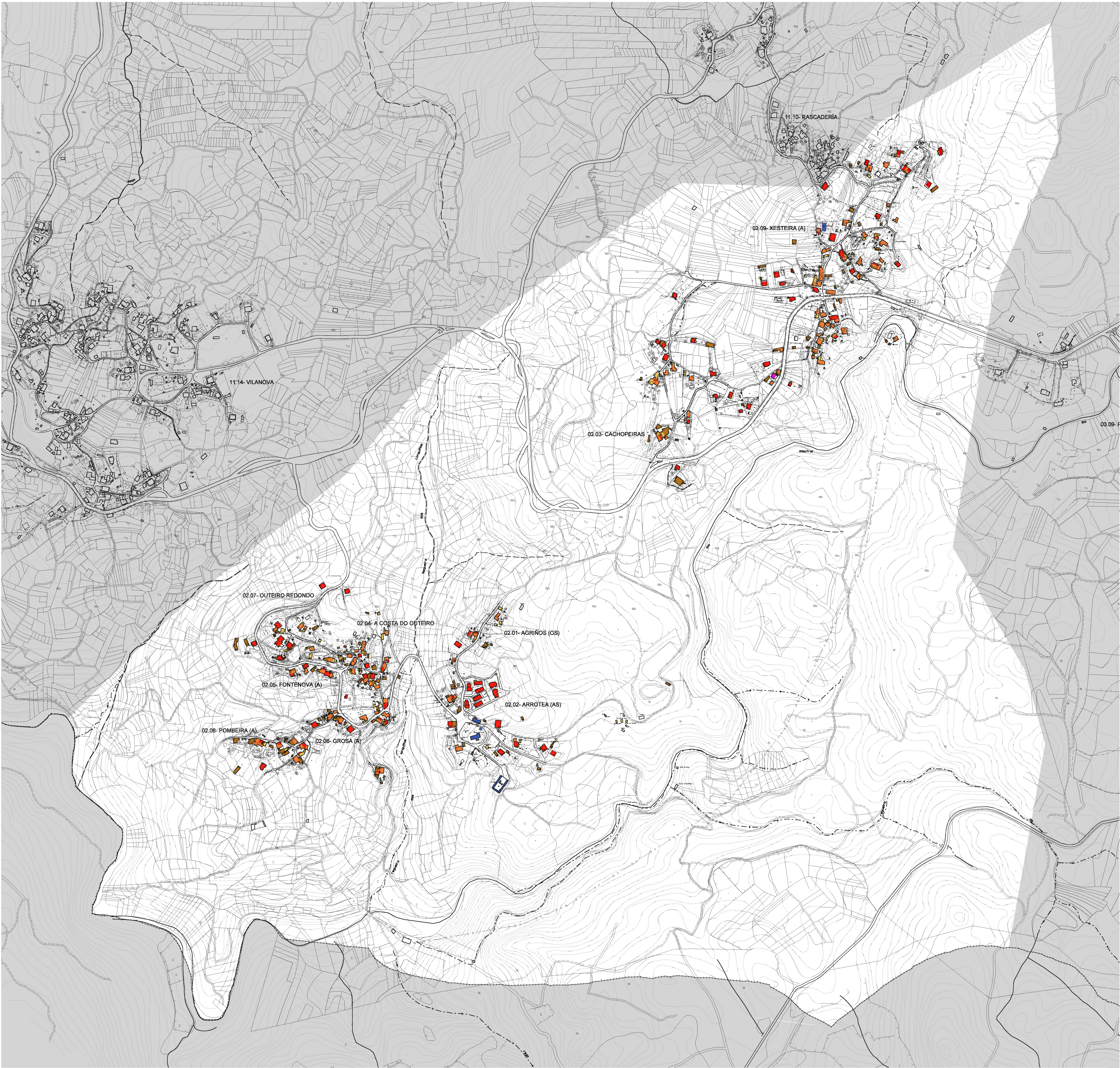
Se falamos da edificación tradicional, dicir que son casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos:

- O primeiro, e probablemente máis antigo, ten pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos.
- O segundo tipo, e máis frecuente, ten planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentaban as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a propia vivenda.

Como arquitecturas singulares podemos citar o conxunto da igrexa parroquial de San Lourenzo cos tres cruceiros e os muiños e a Ponte Almofrei no lugar de A Arrotea.

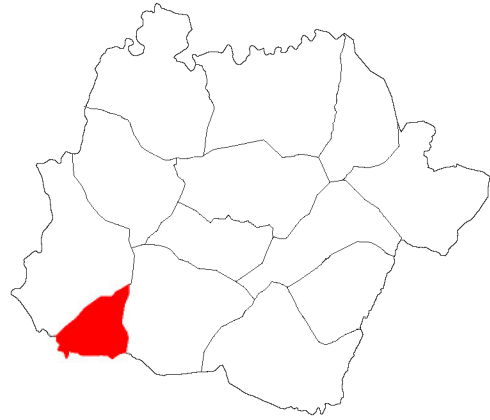
As vivendas de nova construción varían en forma e tamaño, pero pódense asimilar a unha de planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.

codificación

 vivenda tradicional	 alpendre tradicional	 equipamento	 hórreo moderno	 granxa
 vivenda moderna	 alpendre moderno	 hórreo tradicional	 nave industrial / terciario	

oau plan xeral de ordenación municipal
oficina de arquitectura urbanismo y planificación
documentación complementaria do documento de inlcio

modelo de asentamento poboacional
Almafreí (San Lourenzo)

M-1.02(a)

novembro 2010

0 25 50 75 100 125 150 175 200

escala: 1/5.000

Concello de Cotobade

[Signature]

[Signature]

NÚCLEO	O AGRIÑOS		NÚMERO	02.01	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL						
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no centro da parroquia.				
	Topografía	Predominio das pendentes fortes e a orientación noroeste.				
	Poboación	Sen datos				
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.				
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.					
	Estado: Acceso de tamaño pequeno e estreito e co asfalto antigo e que comeza a fallar. Vías interiores estreitas con asfalto antigo.					
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moderada aínda que variable coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado ao longo dun camiño e formado por cinco vivendas tradicionais, unha independente e catro en parellas. A edificación e as construcións auxiliares, algunha con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas entre si conformando un lugar alongado, disperso e con límites difusos.				
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas valeiras con vivenda e construcións auxiliares novas.				
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. Hai unha vivenda nova de planta rectangular, baixo e un andar, cuberta a catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter un ou dous claros apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con tella, acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	6	5	1	-	17	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeadado público	Recollida lixo	Acceso rodado
	si	veciñal	si	si	si	si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m ²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM						

NÚCLEO	O AGRIÑOS	NÚMERO	02.01	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	-----------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Os Agriños, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Os Agriños.

NÚCLEO		A ARROTEA		NÚMERO	02.02	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no centro da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas e a orientación oeste.					
	Poboación	36					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno e estreito e co asfalto antigo e que comeza a fallar. Vías interiores amplas en xeral con asfalto antigo.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moderada aínda que variable coas construcións próximas aos camiños nas vivendas tradicionais e máis separadas no caso das vivendas novas e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado ao redor da igrexa parroquial, ao longo de varios camiños e formado por sete vivendas tradicionais. A edificación e as construcións auxiliares, algunha con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e separadas entre si conformando un lugar moi disperso e con límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas valeiras, xa sexa non núcleo ou na periferia, con vivendas e construcións auxiliares novas. É meirande o núcleo recente que o tradicional e está formado por trece vivendas novas situadas entre as tradicionais, oito delas formando unha urbanización ao pé da igrexa polo norte.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta rectangular con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter un ou dous claros apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con lousa de pedra, acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda total
	20		7		13	-	37
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado
	si	veciñal	si	si	si		si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					Ref.
		Igrexa parroquial de San Lourenzo de Almofrei e Casa da obra					
		Parque infantil					
		Campo da festa					
		Cemiterio					
		Casa escola de Almofrei					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiros (3) da igrexa parroquial de San Lourenzo de Almofrei					
		Igrexa parroquial de San Lourenzo de Almofrei					
		Muíños en Arrotea					

NÚCLEO	A ARROTEA	NÚMERO	02.02	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	-----------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Arrotea, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de A Arrotea.

NÚCLEO		OS CACHOPEIRAS		NÚMERO	02.03	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no centro cara o norte da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, e a orientación sueste.					
	Poboación	29					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno-mediano e co asfalto en bo estado. Vías interiores estreitas en xeral con asfalto antigo.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral, parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios dous: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é media, aínda que variable, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por oito vivendas tradicionais en dous grupos de catro relativamente separados e asentado ao pé dun camiño que os une. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e relativamente separadas unhas das outras, dando lugar a un asentamento compacto disperso, pero cos límites claros.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas vadeiras, xa sexa non núcleo ou na periferia, con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai máis vivendas de nova construción que tradicionais estando situadas principalmente no camiño que vai ao lugar de A Xesteira e nun camiño que vai cara o leste.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada, baixo e un andar con algún elemento exterior como, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con tella ou lousa de pedra e colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	21	8	13	-	50		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref:	Denominación:					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	OS CACHOPEIRAS	NÚMERO	02.03	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LORENZO)
--------	----------------	--------	-------	-----------	------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de As Cachopeiras, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de As Cachopeiras.

NÚCLEO		A COSTA DO OUTEIRO		NÚMERO	02.04	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, e as orientacións sur e oeste.					
	Poboación	Sen datos					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa estrada PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno e co asfalto antigo. Vías interiores estreitas con asfalto en bo estado en xeral e con zonas sen pavimentar.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño pequeno formado por seis vivendas tradicionais e organizado en torno a un cruzamento de camiños. A edificación e as construcións auxiliares, sitúanse á beira dos camiños,principalmente no cuadrante suroeste do cruzamento, e preto unhas das outras, formando un núcleo bastante compacto, pero cos límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas valeiras no núcleo con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai un total de tres vivendas novas situadas entre as casas tradicionais ao longo de todo o lugar.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor aparece o hórreo. - O segundo, e máis habitual, de planta rectangular, ten un desenvolvemento máis vertical, maior porte, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres son de pedra e madeira, a cuberta con tella e situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra e a cuberta a dúas augas con tella, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	7	5	2	-	25		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	A COSTA DO OUTEIRO	NÚMERO	02.04	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	--------------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Costa do Outeiro, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de A Costa do Outeiro.

NÚCLEO		A FONTENOVA		NÚMERO	02.05	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, puntualmente fortes, e a orientación sur.					
	Poboación	78					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN		Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233. Estado: Acceso de tamaño pequeno e co asfalto antigo. Vías interiores estreitas con asfalto en bo estado en xeral.					
ESTRUTURA DE PARCELA		En xeral parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é alta, aínda que variable, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por trece vivendas tradicionais asentadas ao pé dun camiño principal que dá acceso a gran parte delas e varios ramais que dan soporte ás demais. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e preto unhas das outras, dando lugar a un asentamento bastante compacto, aínda que cos límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas vadeiras ao longo do núcleo con vivendas e construcións auxiliares novas. Neste lugar hai construídas tres vivendas novas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada, baixo e un andar con algún elemento exterior como, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con tella e colocados nos arredores da vivenda, acceso á cámara por un frontal e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	19	15	4	-	50		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref:	Denominación:				SUP: m ²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Fonte de A Fontenova					

NÚCLEO	A FONTENOVA	NÚMERO	02.05	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	-------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Fontenova, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

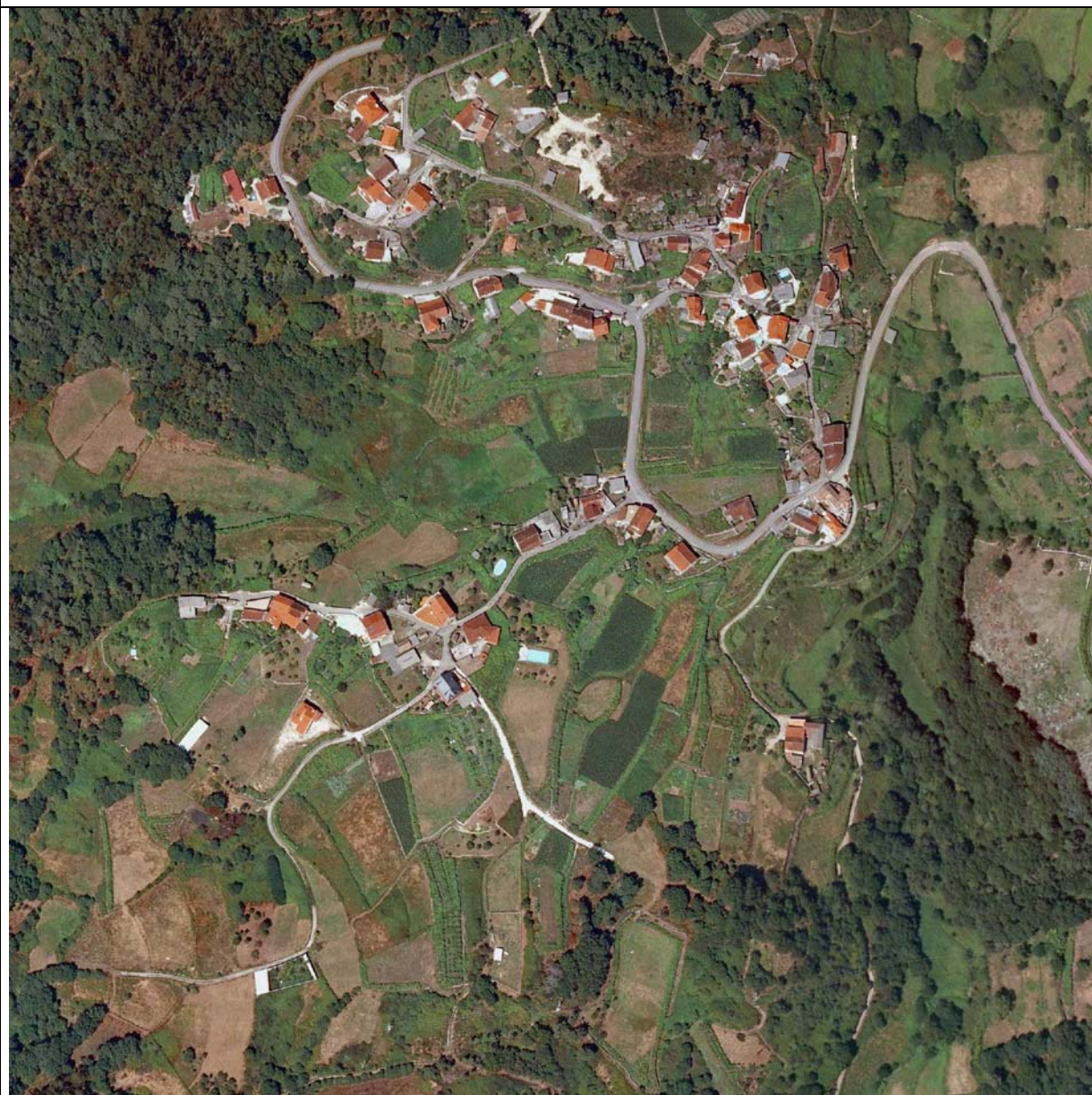
Fotografía aérea de A Fontenova.

NÚCLEO		A GROSA		NÚMERO	02.06	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, puntualmente moderadas e a orientación sur.					
	Poboación	64					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno e co asfalto antigo. Vías interiores estreitas con asfalto ou formigón en xeral antigo e tramos con fochas.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é alta, aínda que variable, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño pequeno formado por un lugar principal alongado e un rueiro cara o sur con dúas vivendas illadas. O asentamento está organizado seguindo un camiño que se adapta á topografía evitando as fortes pendentes e no que a edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, bastante próximas entre si e incluso formando medianiles, dando como resultado un núcleo alongado, relativamente compacto, pero cos límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai un total de oito vivendas novas situadas principalmente entre as casas tradicionais ao longo de todo o lugar.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor aparecen alpendres, que poden compartir a cuberta coa vivenda, pozos e hórreos. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais de pedra e os costais de madeira ou pedra, cuberta a dúas augas de tella e acceso á cámara normalmente por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e, moitas veces, sobre o peche cun estado de conservación variable. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	15		9		6	-	43
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa reitoral de San Lourenzo de Almofrei					
		Muro do corredor					

NÚCLEO	A GROSA	NÚMERO	02.06	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	---------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Grosa, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de A Grosa.

NÚCLEO		OUTEIRO REDONDO		NÚMERO	02.07	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, e as orientacións oeste.					
	Poboación	Sen datos					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno e co asfalto antigo. Vías interiores estreitas con tramos amplos e con asfalto nun estado moi bo.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral, parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é moderada, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño no que só se conservan dúas vivendas tradicionais e organizado en torno a outeiro ao que chegan varios camiños no que as vivendas e construcións auxiliares, unha delas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e separadas unhas das outras conformando un núcleo pouco compacto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai un maior número de vivendas novas que tradicionais, oito en total, asentadas na estrada principal de acceso e que rodea ao lugar.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra do país, planta rectangular, desenvolvemento vertical relevante, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Unha das vivendas tradicionais está en uso. As vivendas novas teñen planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos actuais e materiais. Hai varias vivendas con perpiaño de granito en fachada.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres, son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con tella ou lousa de pedra e acceso á cámara normalmente por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e, case sempre, fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	12	4	8	-	32		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m ²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	OUTEIRO REDONDO	NÚMERO	02.07	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LORENZO)
--------	-----------------	--------	-------	-----------	------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Outeiro Redondo, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Outeiro Redondo.

NÚCLEO		A POMBEIRA		NÚMERO	02.08	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación oeste.					
	Poboación	Sen datos					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno e co asfalto antigo. Vías interiores estreitas co asfalto antigo en xeral.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño mediano ou pequeno e forma irregular no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é moderada coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal teñen un esquema pechado ao redor do curral.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado soamente por dúas vivendas tradicionais xuntas formando medianil e asentadas ao pé dun camiño. A edificación e as construcións auxiliares, rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e próximas entre si, formando un núcleo compacto, pero cos límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas valeiras con no núcleo con unha vivenda e construcións auxiliares novas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra do país, planta rectangular, desenvolvemento vertical relevante, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. As dúas vivendas tradicionais están en uso. A vivenda nova ten planta cadrada con anexos, baixo e un andar con faiado, cuberta a dúas augas con tella e construída con materiais e sistemas construtivos actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	O alpendre tradicional é de pedra e madeira e a cuberta con tella, e situado ao lado da vivenda. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, teñen dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con tella ou lousa de pedra e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda ou sobre o peche presentando un bo estado de conservación en xeral. As construcións auxiliares novas (galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario
	8		6		2		-
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	municipal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	A POMBEIRA	NÚMERO	02.08	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Pombeira, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de A Pombeira.

NÚCLEO		A XESTEIRA		NÚMERO	02.09	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no suroeste do Concello, núcleo no nordeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, puntualmente moderadas ou fortes e a orientacións oeste.					
	Poboación	67					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío de densidade moi variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno-mediano e co asfalto en bo estado. Vías interiores estreitas en xeral con asfalto e formigón en mal estado con fochas, tramos nun estado de conservación aceptable.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño mediano ou pequeno e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é alta, aínda que variable, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e as de nova construción teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño mediano formado por dous lugares e asentado ao longo dun camiño principal. O núcleo de maior tamaño e máis compacto, chegando a formar numerosos medianiles, na parte sur, ten forma alongada e está atravesado pola estrada PO-233. O máis pequeno e na parte norte está organizado ao redor dun camiño circular e coas vivendas separadas. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños formando un núcleo alongado e compacto na parte sur e máis disperso na norte e cos límites difusos en conxunto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai un total de quince vivendas novas situadas principalmente na estrada PO-233 e no camiño que vai cara o lugar de As Cachopeiras.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo, e máis habitual, de planta rectangular ou en “L”, ten un desenvolvemento máis vertical, maior porte, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares e mesmo a propia vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta rectangular con anexos, baixo en un andar, cuberta a dúas ou catros augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas con lousa de pedra e acceso á cámara normalmente por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e presentando un bo estado de conservación en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e, case sempre, fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	51		36		15	2	104
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Área recreativa fluvial A Xesteira					
		Área recreativa A Xesteira					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Batán en muiños (2) do Crego					
		Cruceiro de A Xesteira					
		Sifón de pedra					

NÚCLEO	A XESTEIRA	NÚMERO	02.09	PARROQUIA	ALMOFREI (SAN LOURENZO)
--------	------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Xesteira, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural cplexo.

Fotografía aérea de A Xesteira.

Nome da parroquia: Borela (San Martiño)**Código: 03***Delimitación:*

Situada no sur do concello, a parroquia de Borela limita ao norte coas parroquias Santiago de Viascón, San Martiño de Rebordelo e Santiago de Loureiro, ao leste coa parroquia de Santa María de Aguasantas, ao sur co concello de Pontecaldelas e ao oeste coas parroquias de San Lourenzo de Almofrei e Santiago de Viascón.

Estrutura territorial

Esta parroquia ten un tamaño grande e unha forma asimilable a un cadrado.

En canto á topografía, case toda a parroquia está en pendente, baixando cara o suroeste, e son poucas as zonas horizontais, situadas principalmente ao pé do curso dos ríos Almofrei, Borela e Pequeno. Cara a parte sur da parroquia aparecen un conxunto de montes que separan a parroquia do concello de Pontecaldelas, onde destaca o Coto dos Lobos con 526 metros de altitude. Cara o leste destaca o Coto da Corrida con 587 metros, cara o norte destaca o alto de Sistalto con 603 metros, e na parte noroeste aparece o Coto da Torre como elevación destacable con 536 metros.

O Río Cornide é o curso de auga máis importante da parroquia e percorre a parte oeste con dirección sur a norte.

Os ríos Almofrei, Borela e Pequeno son os cursos de auga máis relevantes da parroquia. O Almofrei, que nace na parroquia de Santiago de Caroi, entra en Borela polo norte e corre en dirección suroeste. Antes de abandonar a parroquia recibe auga do río Borela que fai un percorrido oeste a este e que nace en Pontecaldelas con nome de rego da Chan de Borela. Este recibe, á súa vez, auga do río Pequeno que nace preto do Monte da Penacadeira.

Xerarquía dos asentamentos

A parroquia de San Martiño de Borela está composta por dez núcleos recoñecidos asentados no centro e no norte da parroquia. A estrada PO-233 ampla e co firme en boas condicións, atravesa a parroquia polo noroeste cruzando o lugar de Pazos, sendo este o núcleo máis grande da parroquia que se desenrola no val do rego Almofrei, ocupando unha ampla superficie. Desta vía parten diversas estradas terciarias que comunican o lugar de Pazos cos diversos asentamentos situados no centro da parroquia. Estes últimos atópanse moi xuntos o longo das estradas que os conectan formando un continuo construído. Asemade existe unha estrada da Diputación que comeza na Graña e continúa cara ó sur.

Se nos fixamos no tamaño e o número de vivendas dos núcleos tradicionais, Aldea de Abaixo e O Picoto pódense considerar pequenos, pola contra, Pazos ten un tamaño importante.

En canto á súa organización, podemos distinguir dous modelos: un primeiro que se asenta sobre un camiño que se adapta á topografía evitando as grandes pendentes e dá como resultado un núcleo alongado e, en xeral, pouco compacto como é o caso de A Senra e Ponte Borela, e un segundo modelo de forma circular ou similar e que soe posuír un elemento central, que pode ser un espazo ou simplemente un cruzamento, sendo as máis das veces lugares compactos e cos límites claros. O núcleo de A Graña pertencería a este.

Obsérvanse dúas formas de crecemento dos núcleos: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas vadeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.

As zonas da parroquia nas que se construíu un maior número de vivendas modernas aparecen ao redor do lugar de Pazos, ao pé da estrada PO-233 onde hai un total de dezanove vivendas novas así como a zona sur do mesmo núcleo onde hai vinte e dúas vivendas novas. Outro núcleo formado maioritariamente por vivendas novas é Os Currás onde hai dez.

A maior parte das vivendas novas construídas nesta parroquia non están ligadas ao desenvolvemento de actividades agro-gandeiras, senón que teñen unha función estritamente residencial.

O parcelario da parroquia soe ser de pequeno ou medio tamaño e forma irregular, nos núcleos. Na periferia hai varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da división das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal.

Clasificación dos núcleos

Segundo a súa estrutura e morfoloxía, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, ten a clasificación de **núcleo rural histórico-tradicional** o lugar de A Costa. Teñen a clasificación de **núcleo rural común** os lugares de Os Currás e A Graña. Por último, teñen a clasificación de **núcleo rural complexo** os lugares de A Aldea de Abaixo, A Brea, A Cavada, Pazos, O Picoto, A Ponte Borela e A Senra.

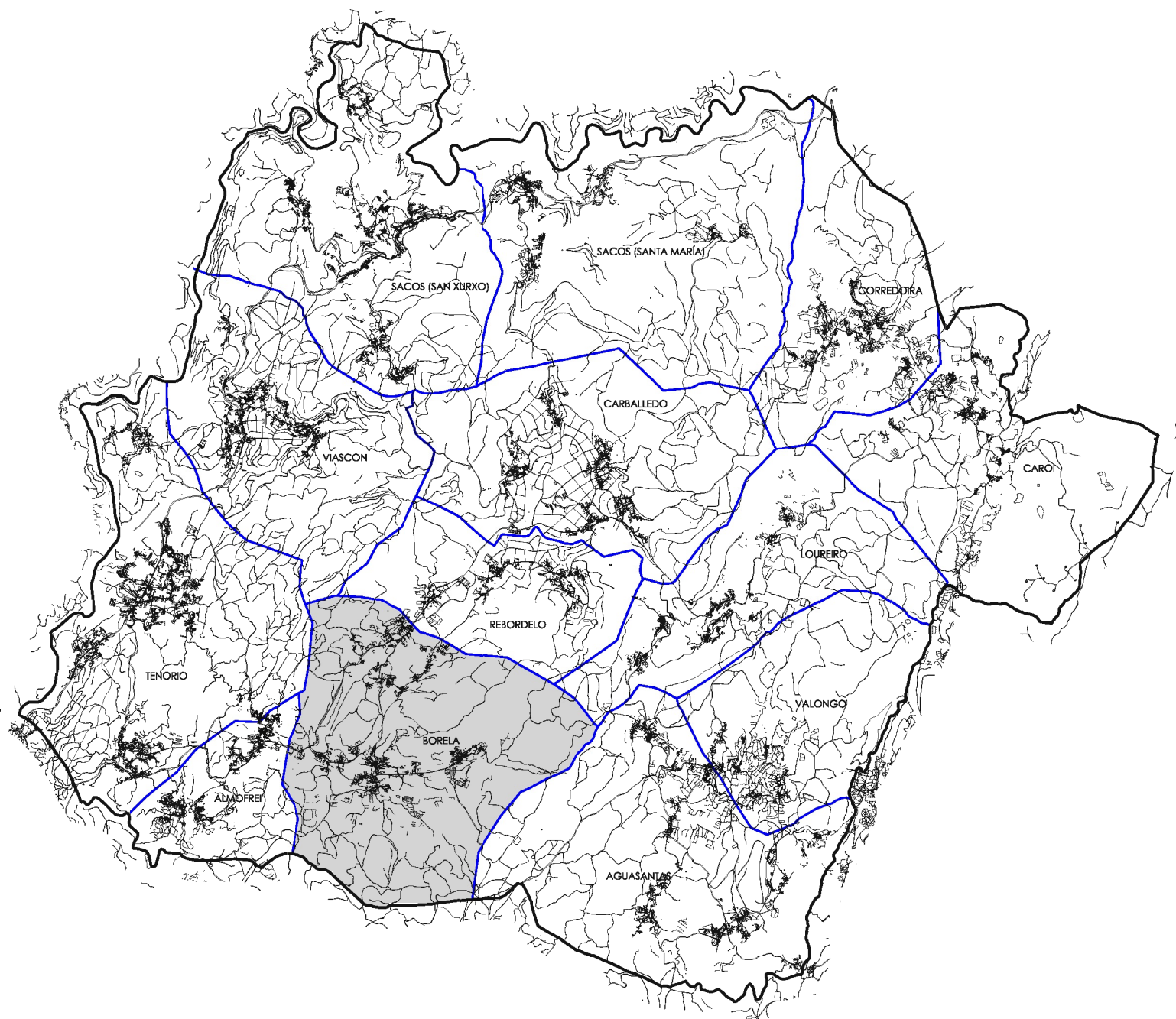
Tipoloxía dos edificios

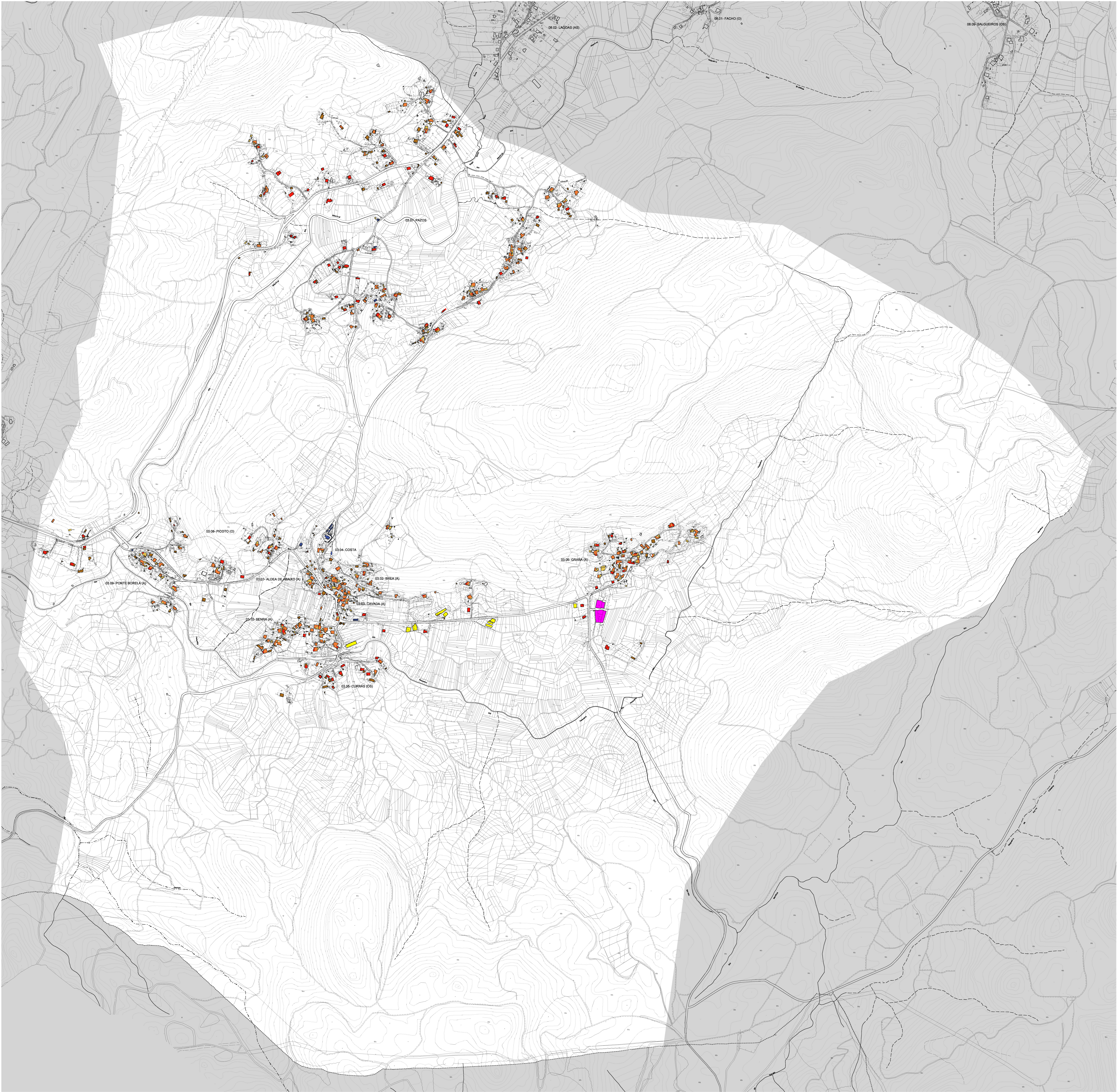
Se falamos da edificación tradicional, dicir que son casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos:

- O primeiro, e probablemente máis antigo, ten pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos.
- O segundo tipo, e máis frecuente, ten planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a propia vivenda.

Como arquitecturas singulares podemos destacar unha casa con imaxe en Aldea de Abaixo e unha casa popular con hórreo na Brea. Como obra civil son de destacar o acueducto e a ponte existentes en Ponte Borela. No tocante as construcións de índole relixiosa, a igrexa parroquial de San Martiño xunto coa Reitoral sitúanse na Costa. Tamén temos a Capela da Nosa Señora de Lourdes en Ponte Borela e a Capela de San Roque en Pazos. Asemade existe o viacrucis de Borela e diversos petos de ánimas e cruceiros espallados pola parroquia. Como elementos etnográficos singulares temos o palco da música e o lavadoiro en Borela, un pombal en A Senra e un conxunto de hórreos en Pazos.

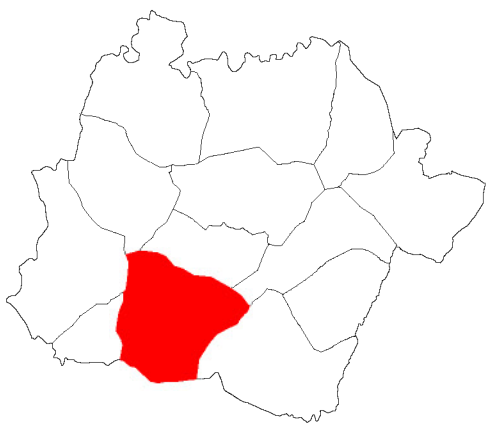
As vivendas de nova construción varían en forma e tamaño, pero pódense asimilar a unha de planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai casos nos que se emprega o perpiaño en fachada.

codificación

vivenda tradicional	alpendre tradicional	equipamento	núcleo moderno	granxa
vivenda moderna	alpendre moderno	núcleo tradicional	nave industrial / terciario	

ÚCLEO		ALDEA DE ABAIXO		NÚMERO	03.01	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves. A orientación principal é oeste.						
	Poboación	11						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.							
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral, pero algo antigo. Vías interiores, en xeral estreitas e co asfalto antigo e deteriorado.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores . A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por seis vivendas tradicionais. É un núcleo que se desenrola sobre unha vía lonxitudinal e basicamente na súa marxe sur. Caracterízase por estar limitado ó nordés por varios núcleos e o suroeste polo río Borela.A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, no centro preto unhas das outras e nos seus bordos separadas entre si, dando lugar a un núcleo con límites claros aínda que pouco denso.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión está situada cara o sur, apoiado nun ramal perpendicular á vía principal.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. A metade das vivendas están restauradas neste lugar. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓNS AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, nalgúns casos, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	8		6		2	-	16	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado	
	si	veciñal	parcial	si	si		si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa con imaxe						
		Cruceiro – peto de ánimas						

NÚCLEO	ALDEA DE ABAIXO	NÚMERO	03.01	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍÑO)
--------	-----------------	--------	-------	-----------	----------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Aldea de Abaixo, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Aldea de Abaixo.

NÚCLEO	A BREA		NÚMERO	03.02	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL						
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro da parroquia.				
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, pero puntualmente fortes, e a orientación suroeste.				
	Poboación	15				
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.				
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.					
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral, pero algo antigo. Vías interiores estreitas e co asfalto en mal estado.					
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Non ten periferia ó atoparse rodeada por varios núcleos. A ocupación é bastante alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño rodeada por varios núcleos o que impide a súa extensión. As vías que a compoñen teñen un trazado irregular que se vaia adaptando á topografía para evitar as fortes pendentes. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras e preto unhas de outras conformando un núcleo bastante compacto.				
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara o nordés, apoiado na vía perimetral.				
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, aínda que hai casos de un e tres tramos, os frontais e os costais de pedra, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación a metade deles bo e os outros abandonados. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	21	19	2	-	36	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado
	si	veciñal	si	si	si	si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa popular con hórreo				

NÚCLEO	A BREA	NÚMERO	03.02	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍN)
--------	--------	--------	-------	-----------	---------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Brea, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Brea.

NÚCLEO		A CAVADA		NÚMERO	03.03	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍÑO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e tramos horizontais, e a orientación este.					
	Poboación	12					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.						
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral, pero algo antigo. Vías interiores estreitas ou moi estreitas co firme moi deteriorado en xeral.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é bastante alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por sete vivendas tradicionais que se apoian todas xuntas na marxe sur da vía perimetral que rodea ó núcleo. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras, dando lugar a un núcleo bastante compacto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está situada cara o este, apoiado nun dos rúes exteriores.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, acceso por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, neste núcleo moi apiñados en dous grupos, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario
	8		7		1		-
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Casa da Vila de Borela					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	A CAVADA	NÚMERO	03.03	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍN)
--------	----------	--------	-------	-----------	---------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Cavada, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Cavada.

NÚCLEO		A COSTA		NÚMERO	03.04	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes moderadas, pero con alternancia de tramos fortes e suaves, e a orientación oeste e sur.						
	Poboación	15						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.							
	Estado: Accesos estreitos e co asfalto nun estado deficiente. Vías interiores , en xeral, estreitas con asfalto ou formigón en mal estado.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado ao pé dunha estrada principal que se adapta a topografía para evitar as fortes pendentes e varios rueiros. A maioría das vivendas sitúanse o este do núcleo e na zona oeste concéntranse tódolos equipamentos do mesmo. Ó nordés como un límite físico atópase o monte Penacadeira. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e separadas entre si, dando lugar a un núcleo disperso.						
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais de xeito que, apoiándose nestas, constrúese unha parte nova ao lado ou directamente enriba.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, nalgún caso, sobre o peche cun estado de conservación a metade deles bo estado e os outros abandonados. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	
	15		14		1		-	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si		si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
		Igrexa parroquial de San Martiño						
		Cemiterio						
		Campo da festa						
		Palco						
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Palco						
		Cruceiro do campo da festa						
		Igrexa parroquial de San Martiño						
		Casa Reitoral de Borela						

NÚCLEO	A COSTA	NÚMERO	03.04	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍÑO)
--------	---------	--------	-------	-----------	----------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Costa, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo histórico-tradicional.

Fotografía aérea de A Costa.

NÚCLEO	OS CURRÁS	NÚMERO	03.05	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL						
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro da parroquia.				
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas e a orientación norte.				
	Poboación	Sen datos				
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.				
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.					
	Estado: Accesos estreitos e co asfalto antigo. Vías interiores, en xeral estreitas e co asfalto en mal estado.					
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores. A ocupación é baixa aínda que moi variable coas construcións separadas dos camiños en xeral, e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as de nova construción teñen unha organización máis aberta e dispersa.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado soamente por catro vivendas tradicionais separadas unhas das outras e asentadas en diferentes camiños que parten dun principal, dúas cara o leste e dúas cara o oeste. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse separadas dos camiños, e distantes entre si, configurando un lugar moi disperso e con límites difusos.				
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Neste lugar produciuse un crecemento moi importante, hai nove vivendas de nova construción en total.				
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta rectangular con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai varias vivendas con perpiño en fachada.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous claros apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra e cuberta a dúas augas con lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	12	4	8	-	31	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado
	si	veciñal	si	si	si	si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²
		Área recreativa Os Currás				
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM						

NÚCLEO	OS CURRÁS	NÚMERO	03.05	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍÑO)
--------	-----------	--------	-------	-----------	----------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Os Currás, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Os Currás.

NÚCLEO		A GRAÑA		NÚMERO	03.06	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro cara ó este da parroquia.						
	Topografía	Variable dende pendentes suaves a fortes. A orientación é sur.						
	Poboación	54						
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío denso por zonas aínda que moi variable.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.							
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral. Vías interiores, en xeral estreitas ou moi estreitas e co asfalto ou formigón, en mal estado e con moitas fochas.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal.A ocupación é moi variable, densa no asentamento principal e baixa nos restantes coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño grande formado por varios asentamentos que están comunicados por unha vía principal que se adapta a topografía para evitar as fortes pendentes. Hai un asentamento onde se concentran a maioría das vivendas situado no este do núcleo. O norte están limitados por un monte e o sur polo río Pequeno. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e próximas entre si e formando grupos de vivendas entre medianeiras nun dos asentamentos e nos restantes separadas ente si, dando lugar a un núcleo compacto pero cos límites algo difusos.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas vadeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Na parte occidental atópanse varias granxas e no centro un par de naves industriais. As novas vivendas colócanse en medio das tradicionais e no sur do núcleo.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda.Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai varias vivendas prefabricadas de madeira.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra, os costais de pedra ou madeira, acceso á cámara por un frontal ou lateral, e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, moitas veces, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral, salvo algúns casos abandonados. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	50		36		14	2	105	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado		
	si	veciñal	non	si	si	si		
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiro do Naval						

NÚCLEO	A GRAÑA	NÚMERO	03.06	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍN)
--------	---------	--------	-------	-----------	---------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Graña, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de A Graña.

NÚCLEO	PAZOS	NÚMERO	03.07	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL						
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no noroeste da parroquia.				
	Topografía	Pendentes moi variables dende suaves a fortes, e as orientacións sueste e noroeste.				
	Poboación	132				
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.				
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-233.					
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado. Vías interiores de ancho e estado variable, pero en xeral estreitas e co asfalto antigo.					
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moi variable coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de gran tamaño, o meirande da parroquia, asentado nas dúas marxes da estrada PO-233 da que parten moitos camiños que lle dan soporte ao lugar, e formado por un asentamento principal situado ao redor da capela de San Roque e moitos rúeiros espallados por unha grande extensión do val . A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños Hai unha variación importante da densidade dos rúeiros, dende compactos ata dispersos. En conxunto o lugar é disperso e con límites difusos.				
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai un gran número de vivendas novas construídas neste lugar, principalmente situadas ao pé da estra PO-233, pero tamén asentadas preto dos rúeiros formando pequenas agrupacións.				
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en “L”, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter tres ou catro claros apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e cuberta a dúas augas de tella, colocados nos arredores da vivenda e, moitas veces, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras	
	114	73	41	-	328	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado
	si	veciñal	non	si	si	si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²
		Área recreativa, campo da festa e palco				
		Capela de San Roque e palco				
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Capela de San Roque con palco da música e cruceiro				
		Hórreos en Pazos				
		Peto de ánimas de Portapedra				
		Peto de ánimas dos Carballiños				

NÚCLEO	PAZOS	NÚMERO	03.07	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍN)
--------	-------	--------	-------	-----------	---------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Pazos, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Pazos.

NÚCLEO		O PICOTO		NÚMERO	03.08	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no este da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, pero puntualmente fortes, e a orientación este e sur.					
	Poboación	31					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral, pero algo antigo. Vías interiores de sección variable con tramos estreitos e outros amplos, e co asfalto pero nun bo estado.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado dun río produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é media coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por dous asentamentos que se apoian basicamente no marxe norte dunha estrada que comunica coa PO-233 e varios ramais perpendiculares e circulares a ésta. O núcleo esta limitado ó norte polo monte Meán e ó sur polo río Borela. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas entre si, formando un núcleo disperso pero cos límites claros.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. As novas vivendas sitúanse ó este do asentamento máis occidental e ó norte no outro.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai varias vivendas con perpiño en fachada.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, o acceso á cámara por un frontal e cuberta a dúas augas de lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación, salvo nalgún caso, bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras
	14	10		4		-	42
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiro					
		Lavadoiro					

NÚCLEO	O PICOTO	NÚMERO	03.08	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍÑO)
--------	----------	--------	-------	-----------	----------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Picoto, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de O Picoto.

NÚCLEO		PONTE BORELA		NÚMERO	03.09	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no este da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, moderadas e a orientación suroeste.					
	Poboación	28					
	Tipo	Aldea polinuclear con casarío denso por zonas aínda que moi variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-233.						
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado. Vías interiores estreitas con zonas amplas e co asfalto en bo estado por zonas, puntualmente antigo e deteriorado.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e a de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por un lugar principal con oito vivendas tradicionais asentadas ao longo dun camiño, un rueiro cara o sur formado por tres vivendas e ao outro lado do río Pequeno e dúas vivendas illadas nun camiño ao norte. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e no lugar principal preto unhas das outras conformando en conxunto un lugar disperso e cos límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. Hai unha vivenda de pequeno ao norte do lugar.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. A vivenda nova ten planta rectangular, un andar, cuberta a unha auga e construída con materiais e sistemas construtivos actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres claros apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra e cuberta a dúas augas con lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	18		13		5	-	71
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Capela da Nosa Señora de Lourdes					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Acueduto en Ponte Borela					
		Capela da Nosa Señora de Lourdes					
		Ponte Borela					

NÚCLEO	PONTE BORELA	NÚMERO	03.09	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍN)
--------	--------------	--------	-------	-----------	---------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Ponte Borela, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Ponte Borela.

NÚCLEO		A SENRA		NÚMERO	03.10	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTIÑO)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no sur do Concello, núcleo no centro da parroquia.						
	Topografía	En xeral as pendentes son suaves, pero ocasionalmente moderadas, e a orientación principal é norte.						
	Poboación	82						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.							
	Estado: Accesos de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral, pero algo antigo. Vías interiores, en xeral estreitas e moi estreitas e co asfalto moi deteriorado e con moitas fochas.							
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do rego produto da fragmentación das anteriores . A ocupación é alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, sen embargo, as que carecen del e máis as de nova construción, teñen unha organización máis aberta e dispersa.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño asentado sobre unha vía principal que vai de este a oeste e da que parten varios rueiros. As vivendas sitúanse a ámbolos dous marxes da vía principal. Ten dous límites físicos ó sur o río Pequeno e o oeste o Río Borela. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños, formando grupos de vivendas entre medianeiras ou lixeiramente separadas entre si, dando lugar a un núcleo compacto e con límites bastantes claros.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión está situada no centro cara o sur, apoiado na vía principal.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e palleiras. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos ou a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai varias vivendas con perpiaño en fachada.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos de pedra, soen ter dous, tres ou catro tramos apoiados sobre cepas, os frontais e os costais de pedra, acceso por un frontal e cuberta a dúas augas de tella ou lousa de pedra, colocados nos arredores da vivenda e, moitas veces, sobre o peche cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras	
	28	26		2		-	90	
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado		
	si	veciñal	si	si	si	si		
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²	
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Pombal						

NÚCLEO	A SENRA	NÚMERO	03.10	PARROQUIA	BORELA (SAN MARTÍÑO)
--------	---------	--------	-------	-----------	----------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Senra, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Senra.

Nome da parroquia: Carballedo (San Miguel)**Código: 04***Delimitación:*

Situada no centro do concello, a parroquia de Carballedo limita ao norte coas parroquias San Xurxo de Sacos, Santa María de Sacos e San Gregorio de Corredoira, ao leste coa parroquia de Santiago de Loureiro, ao sur coas parroquias de San Maritño de Rebordelo e ao oeste con Santiago de Viascón.

Estrutura territorial

Esta parroquia ten un tamaño mediano e unha forma irregular asimilable a un rectángulo en dirección este a oeste coa esquina noroeste biselada.

En canto á topografía, case toda a parroquia está en pendente, concentrándose na parte centro e sur e coincidindo co espazo que vai entre o curso de dous afluentes do río Almoñe, as pendentes máis suaves, lugar ao redor do cal se asentaron a maior parte dos núcleos.

A partir destas zonas de pouca pendente o terreo comeza a aumentar de cota cara os montes situados ao norte, onde destacan altos como A Albagueira, que chega ata os 696 metros, ou O Valiño con 588 metros, cara os montes do este, onde destaca o Coto dos Calvos con 631 metros, e cara os montes do oeste, onde sobresaí o Coto de Paraños con 537 metros de altitude.

O río Almoñe é o curso de auga máis relevante de Carballedo e ademais serve de límite coa parroquia de Rebordelo en parte do seu curso. Este río bordea o sur da parroquia, recibindo no seu camiño, a auga de varios regos como o Chan das Latas ou Val da Pereira.

Xerarquía dos asentamentos

Santa Cruz de Lamas está composta por doce núcleos recoñecidos, asentados principalmente na parte central e sur da parroquia e comunicados polas estradas PO-232, PO-233 e PO-234. A máis importante, por comunicar coa nacional N-541, é a PO-233, estrada ampla e co firme en boas condicións, que percorre a parroquia de oeste a este pola parte sur, cruzando varios núcleos no seu camiño. Desta vía parten as outras dúas vías, PO-232 e PO-234, que conectan cos núcleos situados máis cara o norte e coa parroquia de San Xurxo, a primeira, e cos núcleos localizados máis cara o este e coas parroquias de Aguasantas, Loureiro e Valongo, a segunda.

Se nos fixamos no tamaño e o número de vivendas dos núcleos tradicionais podemos facer varios grupos. Lugares pequenos ou moi pequenos como é o caso dos núcleos de A Braña, O Berberote, Doade ou Sión, sendo o máis pequeno o lugar de O Comareiro - A Lomba, formado soamente por dúas vivendas tradicionais. Meirandes son os núcleos de A Esperíña, A Cuqueira, A Chan, A Igrexa ou Pazos, que se poden considerar de tamaño mediano entre os da parroquia. Os lugares de Paraños e Trabazo pasan por ser os meirandes da parroquia, o primeiro formado por un asentamento principal e vivendas espalladas pola periferia e o segundo composto por tres agrupacións de vivendas moi próximas e con varias vivendas a certa distancia destas.

En canto á súa organización, podemos distinguir dous modelos fundamentais: un primeiro que se asenta sobre un camiño que se adapta á topografía evitando as grandes pendentes e dá como resultado un núcleo moi alongado e, en xeral, pouco compacto, e un segundo modelo de forma

circular ou similar e que soe posuír un elemento central, que pode ser unha mazá, un espazo libre ou simplemente un cruzamento, sendo as máis das veces lugares compactos e cos límites claros. Exemplos do primeiro serían os lugares de A Esperíña, O Berberote, A Braña, O Comareiro - A Lomba, A Cuqueira, Doade ou Sión, e do segundo, aínda que con matices, serían A Chan, A Igrexa, Paraños ou Pazos. Mención aparte merece o lugar de Trabazo xa que é unha variante do segundo modelo de asentamento. Este lugar está composto por tres núcleos de vivendas tradicionais, de tamaño similar e bastante compactos, e situadas moi próximos as tres.

Obsérvanse dúas formas de crecemento dos núcleos: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas baleiras con vivendas e construcións auxiliares novas.

As zonas da parroquia nas que se construíu un maior número de vivendas modernas aparecen ao redor do lugar de Paraños, no que hai un total de dez. Crecementos importantes tamén se rexistran ao pé da estrada PO-233, onde hai nove vivendas de nova construción, situadas no lugar de A Chan principalmente, nos lugares de A Esperíña e A Cuqueira, onde se construíron sete vivendas e tamén o pavillón municipal e o colexio de Carballedo. Nos lugares de A Igrexa ou Trabazo producíronse crecementsos de menor importancia.

A maior parte das vivendas novas construídas nesta parroquia non están ligadas ao desenvolvemento de actividades agro-gandeiras, senón que teñen unha función estritamente residencial.

O parcelario da parroquia soe ser de pequeno ou medio tamaño e forma irregular, nos núcleos. Na periferia hai varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da división das anteriores, de tamaño medio e rectangular produto da concentración parcelaria e de gran tamaño de propiedade veciñal.

Clasificación dos núcleos

Segundo a súa estrutura e morfoloxía, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, teñen a clasificación de **núcleo rural histórico-tradicional** os lugares de O Comareiro - A Lomba e Doade, . Teñen a clasificación de **núcleo rural común** os lugares de O Berberote e Sión. Por último, teñen a clasificación de **núcleo rural complexo** os lugares A Braña, A Chan, A Cuqueira, A Esperíña, A Igrexa, Paraños, Pazos e Trabazo.

Tipoloxía dos edificios

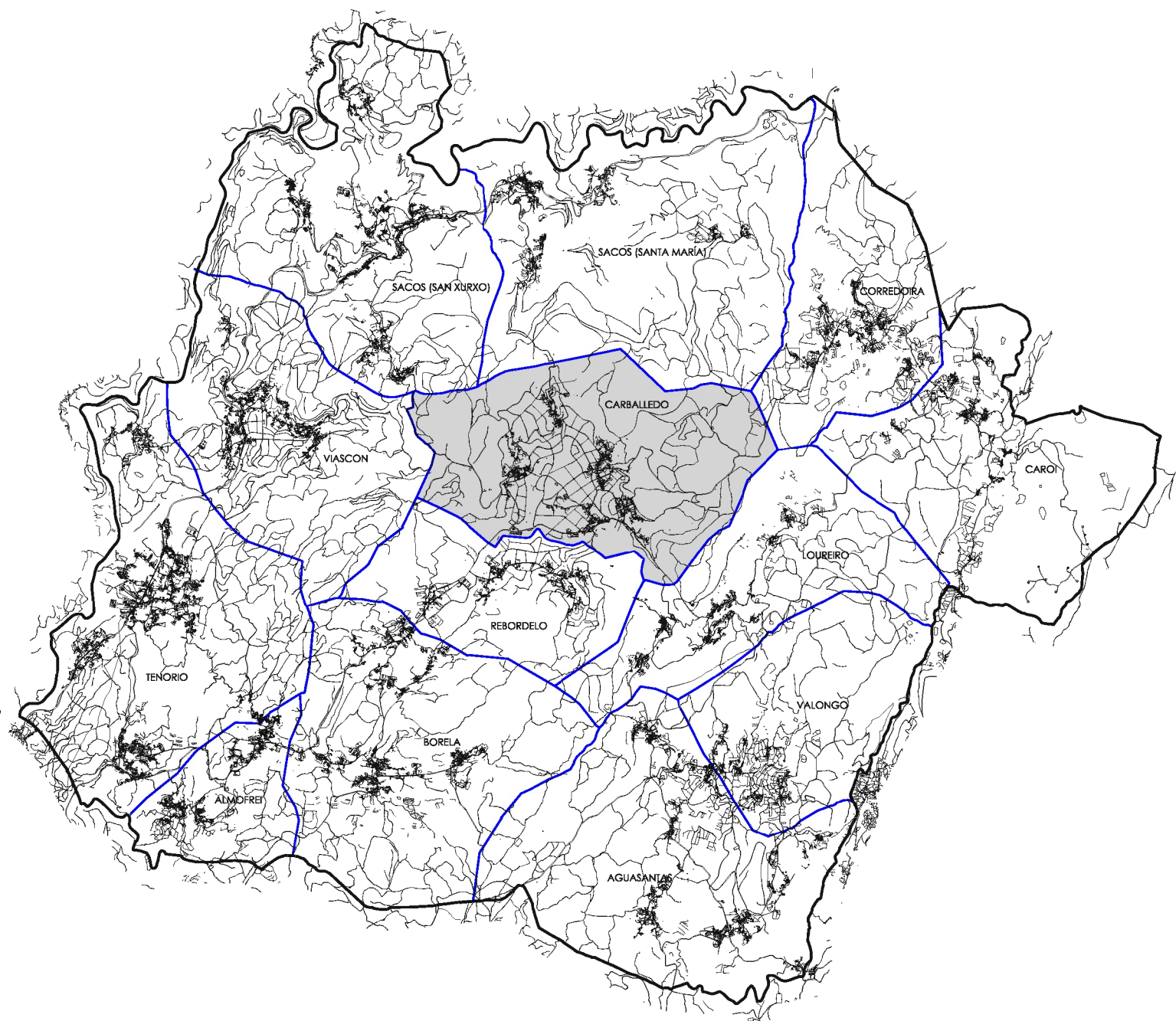
Se falamos da edificación tradicional, dicir que son casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos:

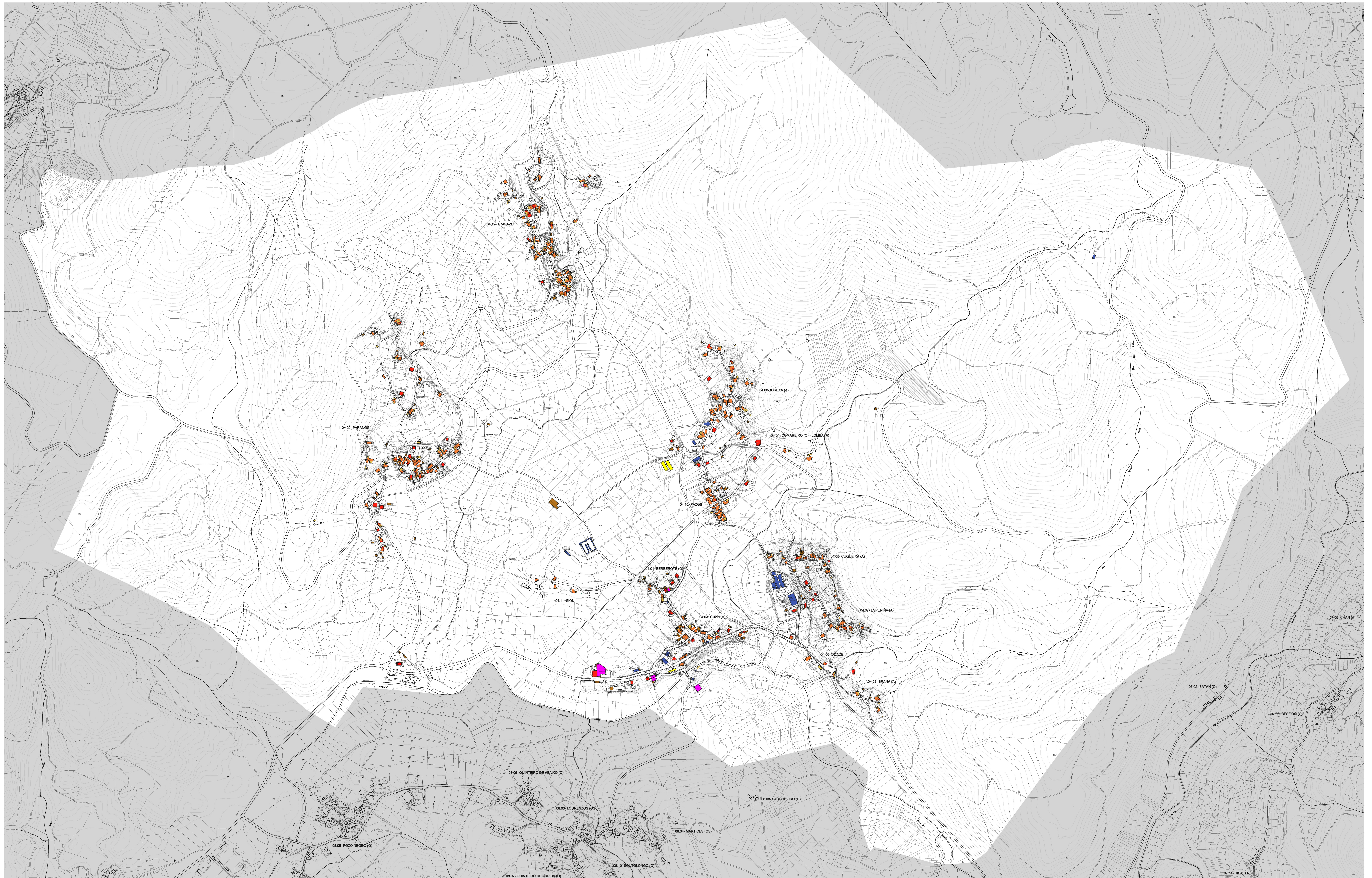
- O primeiro, e probablemente máis antigo, ten pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos.
- O segundo tipo, e máis frecuente, ten planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas

esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentaban as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a propia vivenda.

Como arquitecturas singulares podemos citar o conxunto de igrexa parroquial e reitoral no lugar de A Igrexa, a Casa de A Braña con cruceiro privado e os cruceiros e muíños espallados pola parroquia.

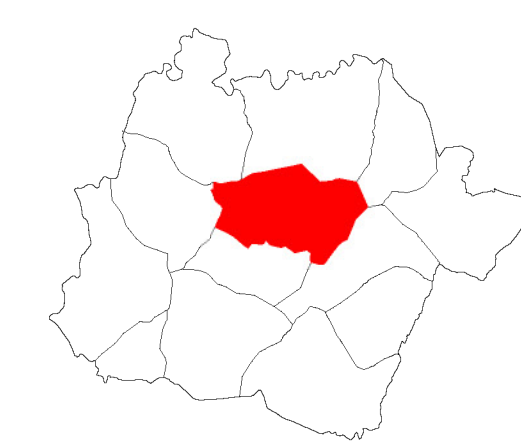
As vivendas de nova construción varían en forma e tamaño, pero pódense asimilar a unha de planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai casos nos que se emprega o perpiaño en fachada.

codificación

	vivienda tradicional		alpendre tradicional		equipamento		hórreo moderno		granxa
	vivienda moderna		alpendre moderno		hórreo tradicional		nave industrial / terciario		

NÚCLEO		O BERBEROTE		NÚMERO	04.01	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no sur da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, pero fortes nalgún tramo, e a orientación sueste.					
	Poboación	11					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño pequeno-mediano e co asfalto en bo estado. Vías interiores estreitas con asfaltado en bo estado.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen parcelas rectangulares de tamaño medio produto da concentración parcelaria. A ocupación é moderada coas construcións próximas aos camiños en xeral, e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado ao pé dun camiño e formado por catro vivendas tradicionais. A edificación e as construcións auxiliares sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas unhas de outras, formando un núcleo tradicional alongado e pouco denso.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal está cara o nordeste do núcleo tradicional, na estrada de acceso.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, planta rectangular, desenvolvemento vertical relevante, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotería reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais. Hai dúas vivendas con perpiaño en fachada.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, os frontais de pedra e os costais de pedra ou madeira, cuberta a dúas augas de tella, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	7		4		3	1	19
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeadado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	O BERBEROTE	NÚMERO	04.01	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	-------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Berberote, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de O Berberote.

NÚCLEO		A BRAÑA		NÚMERO	04.02	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no sueste da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas en xeral e a orientación suroeste.						
	Poboación	4						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas PO-233 e PO-234.							
	Estado: Accesos de tamaño medio e con asfalto nun estado bo. Vías interiores estreitas co asfalto antigo nun estado de conservación bo.							
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do río Almofrei produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por catro vivendas tradicionais asentado ao pé dun camiño no que a edificación e as construcións auxiliares sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas unhas das outras, dando lugar a un asentamento alongado e pouco compacto.						
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. - O segundo tipo, de planta rectangular, caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. A vivenda nova ten planta rectangular con anexos, baixo e un andar, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. O hórreo, tamén de pedra e madeira, ten tres tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas de tella e colocados preto da vivenda cun estado de conservación bo. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario	Outras
	6		5		1		0	12
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si		si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación						SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa de A Braña						
		Cruceiro da Casa de A Braña (privado)						

NÚCLEO	A BRAÑA	NÚMERO	04.02	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	---------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Braña, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Braña.

NÚCLEO		A CHAN		NÚMERO	04.03	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no sur da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas e a orientación oeste.					
	Poboación	47					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-233.						
	Estado: Accesos de tamaño medio e con asfalto nun estado bo. Vías interiores amplas en xeral, puntualmente estreitas, e co pavimento nun estado de conservación bo.						
ESTRUTURA DE PARCELA	En xeral parcelas de tamaño pequeno ou medio e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada ao lado do río Almofrei e rectangulares de tamaño medio produto da concentración parcelaria. A ocupación é moderada, aínda que variable, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais, soen ter un esquema pechado ao redor do curral, e as de nova construción soen ter unha organización máis aberta e dispersa.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño pequeno-mediano formado un asentamento principal ao redor dun espazo libre e varias vivendas separadas e ao pé dos camiños de acceso. A edificación e as construcións auxiliares sitúanse á beira dos camiños, preto unhas das outras chegando a formar medianiles na parte central e máis separadas na periferia, conformando un núcleo disperso e con límites difusos.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas, principalmente na periferia e ao pé da estrada PO-233. Á Beira desta estrada hai tamén unha nave e varios edificios municipais, entre eles a Casa do Concello.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor aparecen alpendres, que poden compartir a cuberta coa vivenda, pozos e hórreos. - O segundo tipo, e máis frecuente, de planta rectangular ou en "L", caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. É habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, hórreos e mesmo a vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais de pedra e os costais de madeira ou pedra, cuberta a dúas augas de tella e acceso á cámara normalmente por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	27		18		9	3	81
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo		Acceso rodado
	si	veciñal	si	si	si		si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Edificio municipal					
		Casa do Concello					
		Centro sociocultural					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Praza de A Chan					
		Conxunto rural na contorna da capela de San Roque					
		Cruceiro de San Roque					
		Pombal					

NÚCLEO	A CHAN	NÚMERO	04.03	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	--------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Chan, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

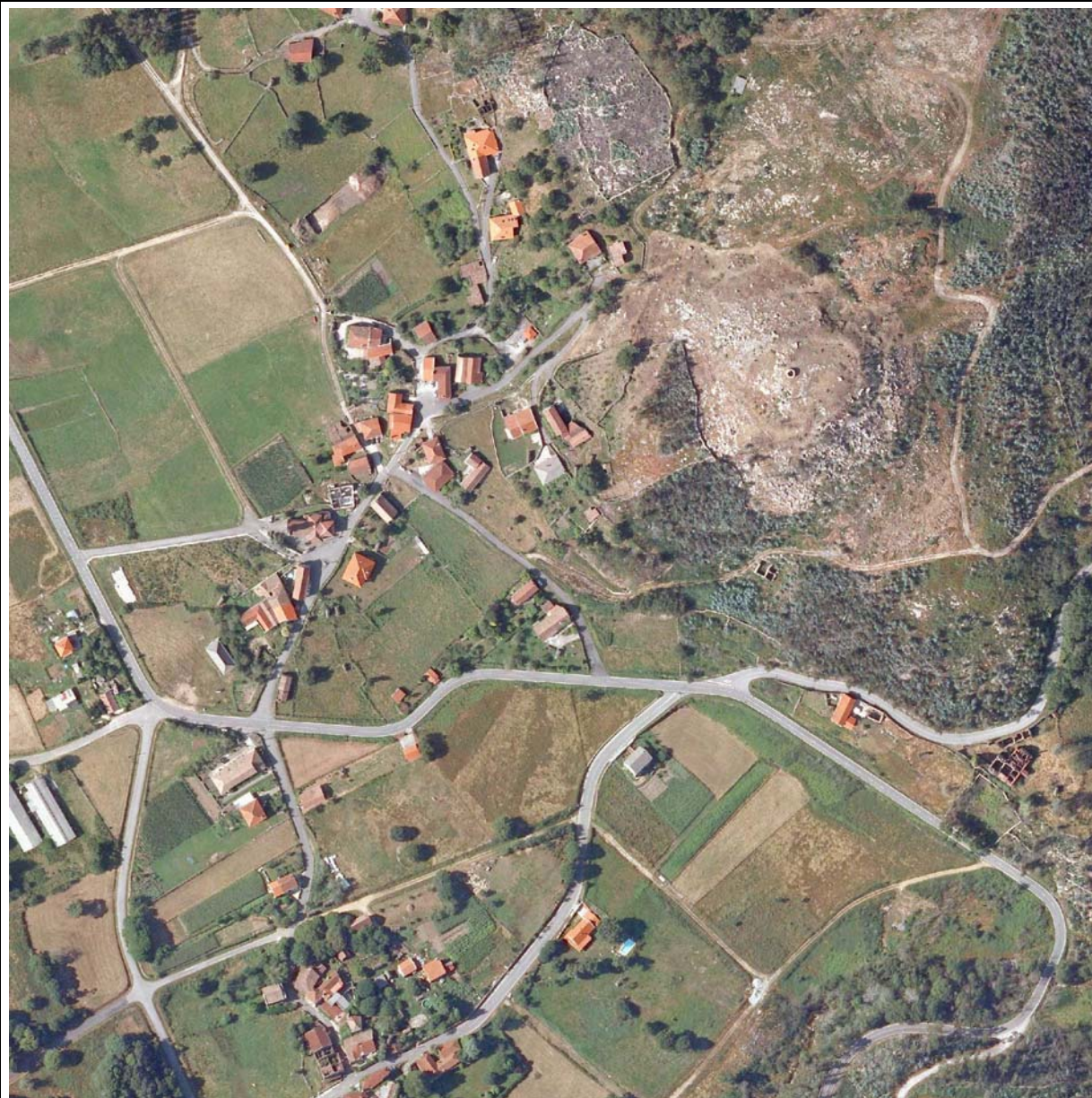
Fotografía aérea de A Chan.

NÚCLEO		O COMAREIRO – A LOMBA		NÚMERO	04.04	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)	
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL								
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no centro da parroquia.						
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas e a orientación sur.						
	Poboación	Sen datos						
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.						
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-232.							
	Estado: Accesos de tamaño medio e con asfalto nun estado bastante bo. Vía interior ampla co asfalto antigo e con zonas en mal estado con fochas.							
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc.							
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por dúas vivendas e varios alpendres tradicionais asentados sobre un camiño e lixeiramente separadas entre si. As vivendas e as construcións auxiliares sitúanse á beira dos camiños e relativamente separadas unhas de outras conformando un núcleo cos límites claros, pero disperso.						
	Núcleo recente	Non hai construcións novas no núcleo.						
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, planta rectangular ou en "L", desenvolvemento vertical relevante, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares e mesmo a propia vivenda. Unha das vivendas tradicionais está en uso e a outra está abandonada en nun estado case ruinoso.							
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais, os alpendres son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, teñen dous e tres tramos apoiados sobre cepas, cos frontais e os costais de pedra, cuberta a dúas augas de tella e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e cun estado de conservación bastante bo.							
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras			
	2	2	-	-	5			
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado		
	si	veciñal	non	si	si	si		
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación						SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM								

NÚCLEO	O COMAREIRO – A LOMBA	NÚMERO	04.04	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	-----------------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de O Comareiro – A Lomba, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de O Comareiro – A Lomba.

NÚCLEO		A CUQUEIRA		NÚMERO	04.05	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes fortes ou moderadas e a orientación oeste.					
	Poboación	29					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-232						
	Estado: Accesos de tamaño medio e con asfalto nun estado bastante bo. Vías interiores moi estreitas co asfalto antigo e nun estafo de conservación moi malo en xeral.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é media, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e máis as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de tamaño pequeno asentado sobre un camiño principal que vai subindo cara un outeiro. As vivendas e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e relativamente próximas, dando lugar a un núcleo alongado, con límites claros e relativamente compacto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba e outra que ocupa parcelas valeiras, xa sexa no núcleo ou na periferia, con vivendas e construcións auxiliares novas. O crecemento principal atópase vinculado á estrada PO-232, onde tamén atopamos o pavillón municipal e o CEIP Cunqueiro.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo, e máis habitual, de planta rectangular ou en “L”, ten un desenvolvemento máis vertical, maior porte, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares e mesmo a propia vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas teñen planta cadrada ou rectangular con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres, son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais de pedra, e os costais de madeira ou pedra, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara normalmente por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e nun estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e, case sempre, fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova		Industria / terciario
	14		12		2		0
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade		Auga		Saneamento		Alumeado público
	si		veciñal		si		si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.		Denominación				SUP: m²
			CEIP Cunqueiro				
			Pavillón municipal e pista polideportiva				
			Parque infantil				
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM			Muíño				

NÚCLEO	A CUQUEIRA	NÚMERO	04.05	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Cuqueira, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Cuqueira.

NÚCLEO		DOADE		NÚMERO	04.06	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no sueste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes moderadas ou fortes e a orientación suroeste.					
	Poboación	5					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-234.						
	Estado: Accesos estreitos co asfalto antigo. Vías interiores estreitas e co asfalto antigo. Zonas sen pavimentar.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada, preto do río Almofrei, produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras, xardíns, etc. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e máis as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por catro vivendas tradicionais asentado ao pé dun camiño no que a edificación e as construcións auxiliares sitúanse á beira dos camiños e lixeiramente separadas unhas das outras, dando lugar a un asentamento alongado e pouco compacto.					
	Núcleo recente	Non aparecen vivendas de nova construción, sen embargo si se observan ampliacións e reformas de vivendas tradicionais principalmente das cubertas e carpinterías.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, planta rectangular ou en "L", desenvolvemento vertical relevante, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares e mesmo a propia vivenda. Todas as vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, cos frontais de pedra e os costais de madeira, cuberta a dúas augas de tella e acceso á cámara normalmente por un lateral, colocados nos arredores da vivenda e, moitas veces, sobre o peche presentando un bo estado de conservación en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total	Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras		
	3	3	0	1	15		
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	DOADE	NÚMERO	04.06	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	-------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Doade, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural histórico-tradicional.

Fotografía aérea de Doade.

NÚCLEO		A ESPERIÑA		NÚMERO	04.07	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes moderadas e a orientación suroeste.					
	Poboación	26					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío de densidade variable.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-232.						
	Estado: Acceso de tamaño medio-pequeno e con asfalto antigo nun estado bastante bo. Vías interiores estreitas en xeral, con zonas amplas, con asfalto ou formigón por tramos en mal estado.						
ESTRUTURA DE PARCELA		Parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen dous tipos: de tamaño medio e formas irregulares e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é vairable, coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e máis as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño asentado en torno a un camiño principal que se adapta á topografía evitando as fortes pendentes cunha zona central, un espazo libre, no que o lugar se volve máis compacto, e do que parten varios ramais que dan acceso a pequenas agrupacións de vivendas. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e próximas entre si canto máis cara o espazo central, configurando un núcleo con límites difusos e máis compacto canto máis cara o centro.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. A extensión principal apóiase na estrada de acceso do sur do lugar.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo tipo, e máis frecuente neste núcleo, de planta rectangular ou en "L" e caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cocíña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, palleiras, hórreos e mesmo a propia vivenda. Gran das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a catro augas con tella e construída con sistemas e materiais modernos.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN		Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella situados ao lado Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, frontais de pedra e costais de madeira ou pedra, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e presentando un estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	19		14		5	0	53
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	A ESPERIÑA	NÚMERO	04.07	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	------------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Esperíña, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Esperíña.

NÚCLEO	A IGREXA		NÚMERO	04.08	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL						
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no centro da parroquia.				
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas, puntualmente fortes, e a orientación oeste.				
	Poboación	47				
	Tipo	Aldea nuclear con casarío de densidade variable.				
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-232.					
	Estado: Acceso de tamaño medio-pequeno e con asfalto antigo nun estado bastante bo. Vías interiores estreitas en xeral, con zonas amplas con asfalto ou formigón por tramos en mal estado.					
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño pequeno ou mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moderada ou alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e máis as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.					
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño asentado en torno a un camiño principal cunha zona central, un espazo libre, no que o lugar se volve máis compacto, e do que parten varios ramais que dan acceso a vivendas máis afastadas. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e próximas entre si canto máis cara o espazo central, configurando un núcleo con límites difusos e máis compacto canto máis cara o centro.				
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, ocupa parcelas valeiras na periferia con vivendas e construcións auxiliares novas. Todas as vivendas novas sitúanse no camiño de acceso, preto da estrada PO-232.				
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo tipo, e máis frecuente neste núcleo, de planta rectangular ou en "L", e caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, paleiras, hórreos e mesmo a propia vivenda. Gran das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta rectangular con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a catro augas con tella e construída con sistemas e materiais modernos. Varias vivendas empregan o perpiaño en fachada.					
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella situados ao lado Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous ou tres tramos apoiados sobre cepas, frontais de pedra e costais de madeira ou pedra, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e presentando un estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.					
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional	Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	54		47	7	0	89
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado
	si	veciñal	sen conectar	si	si	si
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación				SUP: m²
		Área recreativa				
		Casa do Emigrante				
		Centro de saúde				
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Casa reitoral				
		Conxunto rural na contorna da igrexa parroquial de Carballedo				
		Cruceiro da igrexa parroquial de Carballedo				
		Cruz do Castro				
		Escolas antigas				
		Igrexa parroquial de San Miguel de Carballedo				
	Muíño de vento de Laredo					

NÚCLEO	A IGREXA	NÚMERO	04.08	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	----------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de A Igrexa, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de A Igrexa.

NÚCLEO		PARAÑOS		NÚMERO	04.09	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no oeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas e a orientación este.					
	Poboación	88					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso no centro e claro na periferia.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estrada PO-232.						
	Estado: Accesos estreitos con asfalto antigo. Vías interiores estreitas con asfalto ou formigón vello e zonas en mal estado.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño medio ou pequeno e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores, de tamaño medio e rectangular produto da concentración parcelaria, e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é moderada ou alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral e as que carecen del teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de gran tamaño formado por un lugar principal compacto organizado en torno a un camiño e varias agrupacións de vivendas e casas tradicionais illadas e dispersas pola periferia. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e próximas entre si chegando a formar medianiles, constituíndo un núcleo compacto no centro e disperso na periferia.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo, e máis habitual, de planta rectangular ou en “L”, ten un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, dúas plantas e faiado con escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares e mesmo a propia vivenda. Parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, frontais de pedra e costais de madeira, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e presentando un estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e, case sempre, fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	66		58		8	0	155
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	si	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Camiño da Costa					
		Cruceiro do Souto					
		Cruceiro					
		Foxo de lobos					
		Muíño da Costa					
		Muíño de Morgade					

NÚCLEO	PARAÑOS	NÚMERO	04.09	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	---------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Paraños, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Paraños.

NÚCLEO		PAZOS		NÚMERO	04.10	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no centro da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves e a orientación sur.					
	Poboación	28					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío denso.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso de tamaño medio-pequeno e co asfalto en bo estado en xeral. Vías interiores estreitas con zonas máis amplas e con asfalto nun estado variable. Zonas con pavimento de pedra.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño pequeno e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores, de tamaño medio e rectangular produto da concentración parcelaria, e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é alta coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e máis as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de mediano tamaño organizado en torno a un camiño principal que o atravesa de norte a sur. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e moi próximas entre si formando numerosos medianiles e configurando un núcleo con límites claros e moi compacto.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que ocupa parcelas valeiras na zona noreste da periferia con vivendas e construcións auxiliares novas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo tipo, e máis frecuente neste núcleo, de planta rectangular ou en "L", e caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, paleiras, hórreos e mesmo a propia vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, o resto presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas soen ter planta rectangular con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas augas con tella e construída con sistemas e materiais modernos.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, frontais de pedra e costais de madeira, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e presentando un estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	27		25		2	-	43
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	sen conectar	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM	C-07-04	Cruceiro (privado)					

NÚCLEO	PAZOS	NÚMERO	04.10	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	-------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Pazos, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Pazos.

NÚCLEO		SIÓN		NÚMERO	04.11	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no sur da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves, puntualmente moderadas, e a orientación sur.					
	Poboación	2					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria.						
	Estado: Accesos estreitos, co asfalto antigo e que comeza a fallar. Vías interiores estreitas con zonas máis amplas e con asfalto bastante deteriorado.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño mediano e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, de tamaño medio e rectangular produto da concentración parcelaria, e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é baixa coas construcións próximas aos camiños e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal, soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de pequeno tamaño formado por sete vivendas tradicionais e organizado en torno a un camiño principal se adapta á topografía para evitar as grandes pendentes e un ramal que dá acceso a unha das vivendas. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas delas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e separadas entre si formando e configurando un núcleo con límites claros, pero disperso.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado, e outra que ocupa parcelas vadeiras da periferia con vivendas e construcións auxiliares novas.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos e pozos. - O segundo tipo, e máis frecuente neste núcleo, de planta rectangular, e caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Soe ser habitual o peche de pedra con portal sobre o que se asentan as construcións auxiliares como alpendres, palleiras, hórreos e mesmo a propia vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, o resto presentan diferentes estados de abandono. As vivendas novas teñen planta rectangular con anexos, con algún elemento exterior como balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta a dúas ou catro augas e construída con sistemas e materiais modernos.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as palleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, frontais e costais de pedra, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara por un frontal, colocados nos arredores da vivenda e presentando un estado de conservación bo en xeral. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	10		7		3	0	22
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Campo de fútbol					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM							

NÚCLEO	SIÓN	NÚMERO	04.11	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Sión, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural común.

Fotografía aérea de Sión.

NÚCLEO		TRABAZO		NÚMERO	04.12	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
IDENTIFICACIÓN NO PLANO DE ORDENACIÓN MUNICIPAL							
TIPOLOXÍA NÚCLEO	Situación	Parroquia no centro do Concello, núcleo no suroeste da parroquia.					
	Topografía	Predominio das pendentes suaves ou moderadas e a orientación sur.					
	Poboación	50					
	Tipo	Aldea nuclear con casarío claro.					
VÍAS DE COMUNICACIÓN	Tipo: Estradas da rede terciaria que comunican coa PO-233.						
	Estado: Acceso estreito e co asfalto antigo e deteriorado. Vías interiores estreitas con firme antigo e tramos deteriorados. Parte das vías sen pavimentar.						
ESTRUTURA DE PARCELA	Parcelas de tamaño pequeno e forma irregular, no núcleo. Na periferia aparecen varios tipos: de tamaño medio e formas irregulares, estreita e alongada produto da fragmentación das anteriores e de gran tamaño de propiedade veciñal. A ocupación é alta, coas construcións próximas aos camiños, en xeral, e con espazos intermedios como eiras. Na parte posterior soen aparecer terreos de labranza, hortas, xardíns, etc. As parcelas ocupadas por casas tradicionais con peche de pedra e portal soen ter un esquema máis pechado ao redor do curral, e as que carecen del e máis as de nova construción, teñen un esquema máis aberto e disperso.						
MORFOLOXÍA VIARIO E EDIFICACIÓN	Núcleo tradicional	Núcleo de gran tamaño formado por tres asentamentos principais compactos e moi próximos, conectados por un camiño, e varias vivendas situadas na periferia cara o norte, algunhas delas agrupadas. A edificación e as construcións auxiliares, algunhas rodeadas con peche de pedra e portal, sitúanse á beira dos camiños e próximas entre si configurando un núcleo cos límites claros e compacto en xeral.					
	Núcleo recente	Obsérvanse dúas formas de crecemento: unha que, apoiándose en casas tradicionais, constrúe unha parte nova ao lado ou directamente enriba, e outra que, xa sexa no núcleo ou na periferia, ocupa parcelas valeiras con vivendas e construcións auxiliares novas. O crecemento deste lugar e baixo xa que só hai catro vivendas de nova construción.					
TIPOLOXÍA EDIFICACIÓN E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Casas de pedra, xeralmente pedra do país, entre as que podemos distinguir dous tipos: - O primeiro, e probablemente máis antigo, de pequenas dimensións, planta rectangular, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras, normalmente dun só andar ou con faiado, de escasa altura total, desenvolvemento principal en planta baixa e cuberta a dúas augas con tella. Ao redor sitúanse alpendres que poden compartir a cuberta coa casa, hórreos, pozos e paleiras. - O segundo tipo, de planta rectangular e caracterizado por ter un desenvolvemento máis vertical, de maior porte, xeralmente dúas plantas e faiado comunicadas mediante escaleira interior, muros de cachotaría reforzados con elementos de maior tamaño nas esquinas e nos ocos de portas e fiestras e cuberta a dúas augas con tella. A planta baixa estaría destinada, antigamente, a cortes e a cociña e a parte alta a vivenda. Gran parte das vivendas tradicionais están en uso, aínda que sufriron algún tipo de reforma ou ampliación con materiais máis modernos. As demais presentan diferentes estados de ruína ou abandono. As vivendas novas soen ter planta cadrada con anexos, baixo e un andar con algún elemento exterior como terrazas, balcóns, galerías ou mesmo escaleiras, cuberta con tella e construída con sistemas construtivos e materiais actuais.						
TIPOLOXÍA CONSTRUCIÓN AUXILIARES E ESTADO DE CONSERVACIÓN	Entre as construcións auxiliares tradicionais que soen acompañar ás casas, os alpendres e as paleiras son de pedra e madeira e a cuberta con tella, situados ao lado da vivenda ou lixeiramente separados, sufrindo reformas recentes a meirande parte deles e case sempre na cuberta. Os hórreos, tamén de pedra e madeira, soen ter dous tramos apoiados sobre cepas, cos frontais de pedra e os costais de madeira ou pedra, cuberta a dúas augas con tella e acceso á cámara por un frontal, colocado ao lado da vivenda ou lixeiramente separado e presentando un bo estado de conservación. As construcións auxiliares novas (incluíndo galpóns, almacéns, garaxes, etc.) foron feitas empregando materiais novos como ladrillo, bloque, formigón, chapa metálica e case sempre fibrocemento sobre viguetas de formigón para as cubertas.						
Nº EDIFICACIÓNS	Vivenda total		Vivenda tradicional		Vivenda nova	Industria / terciario	Outras
	61		57		4	-	56
SERVIZOS EXISTENTES	Electricidade	Auga	Saneamento	Alumeado público	Recollida lixo	Acceso rodado	
	si	veciñal	non	si	si	si	
EQUIPAMENTOS E ESPAZOS LIBRES	Ref.	Denominación					SUP: m²
		Área recreativa					
CATÁLOGO DE PATRIMONIO PXOM		Cruceiros (3)					
		Cruz e marco da Portela da Anta					

NÚCLEO	TRABAZO	NÚMERO	04.12	PARROQUIA	CARBALLEDO (SAN MIGUEL)
--------	---------	--------	-------	-----------	-------------------------

CRITERIOS DE DELIMITACIÓN DE NÚCLEO

A estrutura e morfoloxía do lugar de Trabazo, así como a proporción e distribución das vivendas tradicionais e de nova construción, lévanos a outorgarlle a clasificación de núcleo rural complexo.

Fotografía aérea de Trabazo.